ओळख देशी वनस्पतींमधील जैवविविधतेची

आंतरराष्ट्रीय जैवविविधता दिन

डॉ. प्रदीप दळवे भाग : १

जैवविविधता अबाधित राखण्यासाठी लोप पावत चाललेल्या देशी वनस्पतींचा ठेवा जपायला हवा. त्यासाठी दरवर्षी २२ मे हा 'आंतरराष्ट्रीय जैवविविधता दिन' म्हणून साजरा केला जातो.

आपला देश जैवविविधतेने नटलेला आहे. आपल्या सभोवताली पशू, पक्षी, कीटक, जीव-जंतू, वनस्पती यात कमालीची विविधता आढळून येते. यातील काही आपल्या परिचयाचे आहेत, तर काहींची ओळख नसल्याने दुर्लक्षित राहिले आहेत. या सर्वांचे संवर्धन करण्यासाठी त्यांची ओळख, त्यांच्या नैसर्गिक अधिवासाचा आणि स्थितीचा अभ्यास करणे आवश्यक आहे.

अलीकडच्या काळात विकासाच्या नावाखाली सुरू असलेले नवनवीन प्रकल्प, इमारती, रस्ते, महामार्ग, लोहमार्ग आणि अशा इतर अनेक कारणांमुळे कित्येक वर्षे उभ्या असलेल्या स्थानिक वृक्षांची बेसुमार तोड होताना दिसते. याचा विपरीत परिणाम त्या वृक्षांवर अवलंबून असलेल्या विविध पशू-पक्षी, कीटक, जीव-जंतूंवर होतो. याशिवाय तापमानवाढ, दुष्काळ, महापूर, सुनामी, चक्रीवादळे, भूकंप, वातावरणातील बदल यांसारख्या नैसर्गिक आपत्तींचा परिणाम होतो तो वेगळाच. बेसुमार वृक्ष तोडीमुळे धोक्यात आलेली जैवविविधता टिकवायची असेल तर स्थानिक वृक्षांच्या प्रजातींचे संवर्धन करणे आवश्यक आहे. त्यासाठी काही उपयुक्त आणि दुर्मीळ होत चाललेल्या वनस्पतींची माहिती असणे अत्यंत आवश्यक आहे. जेणेकरून त्यांचे संवर्धन करणे सोपस्कर होईल.

भोकर

- हा वृक्ष उंचावरील प्रदेश आणि समशीतोष्ण हवामान वगळता संपूर्ण भारतात आढळून येतो. हा वृक्ष झपाट्याने वाढणारा असून पानझडी प्रकारातील आहे. भोकराचे झाड पाच ते सात मीटर उंच व एक खोड पद्धतीने वाढते.
- डेरेदारपणामुळे याचा वापर शोभिवंत वृक्ष म्हणून केला जातो. लाकडाचा उपयोग सजावटीचे फर्निचर तयार करण्यासाठी होतो. पानांचा वापर चारा म्हणून केला जातो. याची कच्ची फळे मुख्यतः भाजी व लोणचे करण्याकरिता वापरली जातात.
- पक्व फळे आकाराने स्थानिक बोराएवढी, बेचव, चिकट व फिक्कट गुलाबी रंगाची असतात. फळे अँटिऑक्सिडंट्सचे समृद्ध स्रोत मानली जातात. फळे सेवनामुळे पचनसंस्था सुधारते, पोटातील कृमींचा नाश होतो, केसांचे आरोग्य सुधारते.

गोदन

- ही भोकर कुळातील वनस्पती असून फळे भोकर वनस्पतीच्या फळासारखी असतात. झाड बहुखोड पद्धतीचे व झुडूप वर्गात मोडते.
- फळे मोत्याएवढी, चवीला मधुर व आकर्षक गर्द नारंगी रंगाची असतात.
- जानेवारी-फेब्रुवारी महिन्यांत फुलधारणा होते. फुलांचा रंग दुधी पांढरा असतो.
- फळे साधारणपणे एप्रिल-मे महिन्यांत पक्व होतात. बियांचे आवरण कठीण असल्याने उगवणक्षमता कमी असते. विविध पक्षी, खारी, वटवाघळे, माकडे, वानरे, निशाचर प्राणी यांच्या मार्फत बियांचा प्रसार होतो.

मोह

- हा पानझडी आणि बहुउद्देशीय वृक्ष असून आदिवासी लोकांच्या मूलभूत गरजा पूर्ण करतो.
- मोहाची फुले खाण्यायोग्य आणि अत्यंत पौष्टिक असतात. जंगलातील विविध पशू, पक्षी, कीटक यावर आपली उपजीविका करतात.
- मोहाच्या फुलांचा वापर अनेक पारंपरिक पदार्थ निर्मितीवेळी गोडवा येण्यासाठी केला जातो. सुक्या फुलांचा उपयोग वाइन, इथेनॉल, एसीटोन आणि लॅक्टिक ॲसिड तयार करण्यासाठी केला जातो.

हादगा

- या वृक्षाच्या जगभरात सुमारे पन्नास प्रजाती आढळतात. त्यापैकी सीता, पिता, नीला आणि लोहिता या चार प्रजाती महत्त्वाच्या मानल्या जातात. 'सीता' प्रजातीला पांढऱ्या रंगाची, 'पिता' प्रजातीला पिवळ्या रंगाची तर 'नीला' या प्रजातीतील झाडांना नावाप्रमाणेच निळ्या रंगाची फुले येतात. तर लाल रंगाची फुले येणाऱ्या वाणाला 'लोहिता' म्हणून ओळखले जाते.
- या झाडाची फुले आणि शेंगा भाजीकरीता, तर पाने जनावरांना खाद्य म्हणून वापरली जातात.

- डॉ. प्रदीप दळवे, ८९८३३ १०१८५
(अखिल भारतीय समन्वित कोरडवाहू फळपिके (अंजीर आणि सीताफळ) संशोधन प्रकल्प, जाधववाडी, ता. पुरंदर जि. पुणे

छोट्या जाहिराती

क्लासिफाइड: सहा ओळींसाठी फक्त ५०० रुपये, पुढील प्रत्येक जादा ओळीस रु. ८५/-
विशेष योजना: २ वेळा + १ फ्री, ३ वेळा + २ फ्री, ५ वेळा + ५ फ्री, १० वेळा + १२ फ्री

बी - बियाणे

बियाणे / रोपे विक्री

विवीध जातीचे हळद बियाणे विक्रीस उपलब्ध फक्त सहा महिन्यात येणारी हळदीची जात 1) ACC 48 प्रगती स्पाइस बोर्डा कडून उत्पादित आणी प्रसारीत जात 2) वायगाव-केवळ सात महिन्यात येणारी हळद 3) चेन्नासेलम-ओल्या हळदीमध्ये उच्चउत्पादन क्षमता असणारी आचारसाठी सर्वोत्कृष्ट व्हरायटी 4) मेघालयाची उच्च कर्क्युमिन% साठी जगप्रसिध्द असलेली व्हरायटी. LAKAD ONG 9503210270, 9561330128. amittraders6999@gmail.com

तुरीचा सर्वोच्च उतारा देणारे राहुरीचे नवे संशोधन फुले तृप्ती, फुले राजेश्वरी बियाणे सोयाबीन फुले दुर्वा KDS ९९२ व अमेरिकन सुपर बियाणे उपलब्ध ९५६१६२३४९८

डबल लेबल फौंडेशन / सर्टिफाइड सोयाबीन बियाणे मिळेल.वाण-फुलेदुर्वा (KDS992) ,फुले किमया(KDS753), सन्मान सीड्स, वाई ७३५०९६०६४०, ९९२२१२०९६०

सल्ला- सेवा- मार्गदर्शन

शेतीविषयक मार्गदर्शन/ प्रशिक्षण

Organic Farming, Farm Development Plantation. Contact : Dr. Bhore, 30 yrs. Exp. 9421913040.

जलसिंचन

बोअरवेल्स

त्वरा करा!! त्वरा करा!! त्वरा करा!! बोअरवेलचे पाणी वाढवणारे पेटंटेड तंत्रज्ञान फक्त ०८ हजार रुपयात. मराठवाड्यातील जिल्ह्यां साठी मर्यादित योजना. प्रथम नोंदणी करणाऱ्या ५०० शेतकऱ्यांना सवलतीच्या दरात सेवा. संपर्क: 8956960567 / 8956960566.

पाटील ॲग्रो इंजिनिअर्स पुणे नवीन विहीर बोअरवेल्ससाठी तीन मशिन्सद्वारे भू-जल संशोधन मोबाईल- ९८५०३७१४१३.

जमीनविषयक

जमीन कसण्यासाठी/ भाडेपट्ट्याने देणे

5 एकर शेतजमीन योग्य डिपॉझिट वर भाड्याने देणे आहे. औषधी वनस्पतींची लागवड ठिबक सिंचना सह. डांबरी रस्त्यालगत,12 महीने पाणी, लाईट व राहण्याची सोय. सातारा पासून 40 कि.मी. व कराड पासून 60 कि.मी. अंतरावर संपर्क 8483858506

नोकरीविषयक

नोकरी देणे

चिंचवड, पुणे येथे शेती व नर्सरीच्या कामासाठी कामगार जोडी पाहिजे. राहण्याची सोय. पगार २० हजार रुपये. संपर्क : ७४ ९९७५५०४६ / ८६०००००३३६.

शेतावर मुकादम किंवा सुपरवायझर भिवंडी जवळ वाडा येथे पाहिजे. कामाचा अनुभव, स्वतः काम करणारा, काम करून घेणारा, लिहीता वाचता येणारा. 9421913040.

शेतीविषयक अन्य विषय

वनीकरण / वृक्षारोपण

वनीकरणासाठी लागणारी रोपे/ बियाणे मार्गदर्शन मोफत. महाराष्ट्र इतर राज्यात. ग्रामपंचायतीच्या गुण -वत्ता व अस्तित्व निर्माण करण्या बाबत, हरितमित्र परिवार. डॉ. महेंद्र घागरे : 9766000888.

वाचकांसाठी निवेदन
सर्व प्रकारच्या जाहिरातीमधील मजकूर जाहिरातदारांने दिल्या नुसार प्रसिद्ध केला जातो. यातील कोणत्याही माहितीच्या सत्यतेबाबत 'सकाळ' व्यवस्थापन हमी देऊ शकत नाही, याची वाचकांनी नोंद घ्यावी.
-वरिष्ठ व्यवस्थापक, ॲग्रोवन

जाहिरातीसाठी संपर्क
- पुणे - शितल - ९९७५७६५८३८
- सांगली -शितल- ९८८११२९२९३
- छ. संभाजीनगर - दत्ता-८६२४०२३२५६
- नागपूर - प्रशांत- ८८८८७९८६००
- जळगाव- भूषण-९९६०४११११६
- सातारा- अजिंक्य-८९५५१३२५१५
- नाशिक- चेतन-९९६८६६११५८
- अहमदनगर-मारुती- ८३१०५६१५१३
- अकोला - महेश-१०११०६११३३
- सोलापूर - रोहित-९६५७३६०३४६

ॲग्रोवन, सकाळ मिडिया प्रा. लि. ५९५, बुधवार पेठ, पुणे ४११००२
फोन.०२०-२४४०५४४४-Email agrosakalevents@esakal.com